

Aktuální otázky lidských práv

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

aktuální události z posledních dvou týdnů nám opět připomněly, jak i přes všechny výdobytky a technologické vymoženosti, kterými se západní civilizace ráda chlubí, jsme stále jen jednou ze součástí daleko širšího přírodního systému, který nedovedeme ve své komplexnosti pochopit, natož se mu vzepřít. Tragická havárie letadla s polským prezidentem a dalšími desítkami lidí na palubě či erupce islandské sopky by nás měla vést k pokoře jak při našem jednání vůči okolnímu světu, tak vůči sobě navzájem.

Uplynulý měsíc přinesl také mnoho novinek ze světa lidských práv. Česká republika se dostala opět do hledáčku mezinárodních institucí (tentokrát OSN) v souvislosti s otázkou postavení Romů. Aktuální případ ESLP vůči Chorvatsku ale ukázal, že s jejím řešením se nepotýkáme zdaleka sami. K nebývalému pokroku došlo v oblasti mezinárodní trestní justice, kdy Mezinárodní trestní soud posvětil vyšetřování nové situace, tentokrát povolebních násilností v Keni. V neposlední řadě musíme pográtulovat studentům Masarykovy univerzity, kteří uspěli v náročném klání na poli mezinárodního práva, kdy se na prestižním *moot courtu* ve Washingtonu úspěšně střetli se studenty z celého světa. O tomto a mnoha dalších novinkách se dozvíte z našeho pátého bulletinu, přejeme příjemné čtení.

Vaše Centrum pro lidská práva a demokratizaci

**International Institute of Political Science
of Masaryk University in Brno**

Mezinárodní politologický
ústav Masarykovy
univerzity v Brně

Z obsahu

[Nese OSN odpovědnost za masakr v Srebrenici?](#)

[Rozporuplný boj s neonacismem v Rusku](#)

[Tým Masarykovy univerzity uspěl na sůtaži Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition](#)

[Policie při odebírání DNA jednala nezákonně](#)

[Nekončící příběh: Evropská unie se přibližuje Evropské úmluvě o lidských právech](#)

[Profesor Cherif Bassiouni o \(ne\)efektivitě mezinárodní trestní justice](#)

Úvod

Centrum pro lidská práva a demokratizaci (Czech Centre for Human Rights and Democratization, CCHRD) vytváří nezávislé odborné prostředí pro zkoumání lidských práv. Centrum působí v rámci Mezinárodního politologického ústavu Masarykovy univerzity (International Institute of Political Science, IIPS) a spolupracuje s akademickou půdou – Fakultou sociálních studií MU a Právnickou fakultou MU, i nevládními organizacemi nebo justicí v ČR i Evropě. Centrum představuje nezávislou akademickou instituci, která lidská práva sleduje z odborného sociálněvědního a mezinárodněprávního pohledu.

Tematické panely

Centrum se specializuje na několik konkrétních okruhů, které byly zvoleny s ohledem na kurzy přednášené na Katedře mezinárodních vztahů a evropských studií FSS MU a PrF MU a s ohledem na odborné zaměření členů Centra. Dle těchto panelů je členěn i bulletin, který právě čtete.

- 1) Mezinárodní trestní soudnictví
- 2) Evropský systém ochrany lidských práv
- 3) Zahraniční politika a lidská práva
- 4) Česká republika a lidská práva

Obsah

1) Mezinárodní trestní soudnictví |3

Situace v Keni novým případem Mezinárodního trestního soudu

Tým Masarykovy univerzity uspel na súťaži Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition

Vojnové zločiny v Afganistane – amnestie alebo povinnosť sťahat?

Nese OSN odpovědnost za masakr v Srebrenici?

Profesor Cherif Bassiouni o (ne)efektivite medzinárodnej trestnej justície

Mediálne kauzy pred ICTR

2) Evropský systém ochrany lidských práv |7

Nekončící příběh: Evropská unie se přibližuje Evropské úmluvě o lidských právech

Skenery ľudského tela na letiskách - stret verejnej bezpečnosti s ochranou ľudských práv

Práva obžalovaných uvízla v hádce unijních institucí

Diskriminácia Rómov alebo pedagogická nevyhnutnosť?

Právo na nástupníctvo prenájmu bytu i pre homosexuálov

3) Zahraniční politika a lidská práva |11

Rozporuplný boj s neonacismem v Rusku

4) Česká republika a lidská práva |13

MZV ČR zpochybnilo závěry Amnesty International o obchodu s mučícími nástroji

Česká vláda schválila plán vytvárania rovných príležitostí pre osoby so zdravotným postihnutím

Komisařka OSN pro lidská práva ve své zprávě kritizuje ČR v souvislosti s přístupem k Romům

Policie při odebírání DNA jednala nezákonně

Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity (IIPS) je nezávislým vědeckým pracovištěm, které se od svého založení v roce 1990 zaměřuje na studium problematiky politického, sociálního, ekonomického a právního vývoje společnosti. IIPS se aktivně podílí na veřejné diskusi pořádáním konferencí, výzkumem či vydáváním publikací.

1) Mezinárodní trestní soudnictví

Situace v Keni novým případem Mezinárodního trestního soudu

Lubomír Majerčík

Koncem března posvětil přípravný senát Mezinárodního trestního soudu (MTS) návrh prokurátora na zahájení vyšetřování situace v Keni. Jedná se o vůbec první případ, kdy bylo vyšetřování zahájeno na žádost prokurátora, doposud vyšetřování iniciovaly buď smluvní země MTS nebo Rada bezpečnosti v případě Súdánu. Otázka nezávislého prokurátora a jeho pravomoci navrhnout vyšetřování byla jednou z nejkontroverznějších při zřizování MTS. Administrativa USA se např. obávala, že moc silný prokurátor by se mohl stát „neřízenou zpolitizovanou střelou“. Zastánci naopak argumentovali tím, že prokurátor nemůže na vlastní pěst nikoho obžalovat, že jeho žádosti vždy podléhají právě schválení vyšetřovacím senátem.

Je otázkou, nakolik zahájení vyšetřování v případě Keni dává za pravdu zastáncům silného prokurátora nebo odpůrcům. Zastánci mohou poukázat na to, že prokurá-

tor Luis Moreno-Ocampo doposud jednal s rozvahou a tuto svou pravomoc využil poprvé po sedmi letech. Za tu dobu přitom dostával množství podnětů, například pokud šlo o konflikt v Iráku. Odpůrci mohou poukazovat na to, že povolební nepokoje v Keni na sklonku roku 2007, jež si vyžádaly na tisíc obětí, nedosahují závažnosti, jíž by se musel MTS zabývat, nebo že nepředstavovaly cílenou státní politiku, aby tím naplnily znaky zločinů proti lidskosti. Tímto směrem se částečně vydává i nesouhlasné stanovisko soudce Kaula. Navíc si prokurátor do hledáčku vybral opět zemi africkou, což při současných řízeních proti čtyřem africkým zemím může vzbuzovat otázku, jestli není MTS vůči Africe předpojatý. Každopádně laťka pro pokračování ve vyšetřování má být nízká (jak už bylo potvrzeno v otázce stíhání Al Bášíra ze zločinu genocidy) a MTS se zde vydává na neprobádané teritorium. Proto je jasné, že každé další kroky budou soudci zvažovat velmi pečlivě.

Zdroje:

- <http://www.icc-cpi.int/NR/exeres/D81AA5AF-CD76-4B3C-A4FC-AA7819569B44.htm>

Tým Masarykovy univerzity uspěl na súťaži Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition

Lenka Popovičová

Koncom marca sa vo Washingtone DC konalo 51. finále právnickej súťaže Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition. Jessup, ktorého sa účastní vyše 500 univerzít z viac než 80 krajín sveta, je najväčšou „moot courtovou“ súťažou vôbec.

Súťaž je simuláciou fiktívneho sporu medzi 2 štátmi pred Medzinárodným súdnym dvorom (MSD). Tento rok sa súťažiaci od septembra do marca venovali problematike sebaurčenia národov, teritoriálnej suverenity štátov, ale tiež právu medzinárodných investícií, v rámci čoho riešili otázky vyvlastnenia či diskriminácie investorov (táto téma je českej verejnosti pomerne známa, napr. zo sporu medzi Lauderom a ČR).

Už druhý rok za sebou reprezentoval v medzinárodnom finále Českú republiku tím študentov Právnickej fakulty MU (Monika Hlávková, Kateřina Holubová, Lenka Popovičová, Josef Ostřanský a Jan Seidel), sprevádzaný dvojicou trénerov (Mgr. Kateřina Novotná a Mgr. Ladislav Vyhnanek). Spomedzi 127 tímov, ktoré tento rok postúpili

do finále, sa tím PrF MU umiestnil na 13. mieste v súťaži o najlepšie písomné podanie, čím predstihol okrem iného University of Oxford či New York University.

Medzinárodné kolá poctia každoročne svojou prítomnosťou významné osobnosti medzinárodného práva verejného. Tento rok nimi boli bývalí predsedovia MSD Rosalyn Higgins a Stephen M. Schwebel, ktorí rozhodovali finálové kolo medzi Australian National University a University of Columbia. V rámci konferencie ILSA Spring Conference vystúpil so svojim príspevkom odborník na medzinárodné trestné právo profesor M. Cherif Bassiouni.

V závere tohoročnej súťaže bola vyhlásená téma Jessupu 2011. Zaujímavosťou o účasť preto už teraz môžu rozmýšľať nad otázkami legality používania bezpilotných lietadiel a medzinárodného antikorupčného práva. Zadanie prípadu

WHITE & CASE
JESSUP CUP

Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition

bude zveřejnené až v septembri, už teraz je však jasné, že pôjde o zaujímavé aktuálne otázky - napríklad stále viac diskutované používanie bezpilotných lietadiel americkou armádou za účelom odstraňovania členov teroristických skupín na územiach Afganistanu, Pakistanu, či Iráku. S tým sú spojené otázky zásahu do suverenity štátov, sebaobrany, či dodržiavania noriem humanitárneho práva.

Vojnové zločiny v Afganistane – amnestie alebo povinnosť sťahť?

Katarína Šipulová

Od konca minulého roka začal platiť nový afganský zákon o národnej stabilite a uzmiernení prijatý parlamentom v roku 2007, ktorý zaručuje amnestie pri stíhaní lídrov všetkých bojujúcich strán počas viac než dvoch dekád konfliktu spred roku 2001. Norah Niland¹ z úradu Vysokého komisára OSN pre ľudské práva kritizovala zákon, ktorý zbavuje afganské orgány povinnosti vyšetriť a sťahť vážne porušenia ľudských práv ex offio. Podľa Niland takto postavený zákon predstavuje vážnu hrozbu pre národné uzmiernenie. Prijatie a vstúpenie zákona do platnosti prebehlo v tichosti - vláda verejne potvrdila jeho platnosť až v marci tohto roku, čím pochopiteľne okamžite spustila vlnu kritiky zo strany ľudsko-právnych organizácií. Stojí za zmienku, že mnohí bývalí lídri frakcií a skupín, ktoré amnestie získali, sú stále členmi parlamentu.

V poslednej dobe sa rozprúdila debata² o možnosti sťahť vojnové zločiny a zločiny proti ľudskosti spáchané v Afganistane pred ICC, hlavne po zatknutí vojenského šéfa Talibanu Baradara v Pakistane. Odhliadnuc od politických problémov spojených s angažovaním jednotiek NATO v konflikte,

Nese OSN zodpovednosť za masaker v Srebrenici? Lubomír Majerčík

Letos si budeme pripomínať patnásť let od tragických událostí v Srebrenici, avšak ani po takové dobe není stále jasné, do jaké míry za ně nese právní zodpovednosť Organizace spojených národů. V roce 2007 zahájily Matky Srebrenice, skupina 6000 pozůstalých, řízení proti OSN a Nizozemí za nezabránění masakru dle Úmluvy o genocidě. Nyní potvrdil Vrchní soud v Haagu dřívější rozhodnutí, jímž byla uznána imunita OSN vůči tomuto stíhání.

OSN se tak podařilo úspěšně odrazit další pokusy o trestní či občanskoprávní stíhání. V minulosti padlo už několik podezření, že se např. mírové jednotky OSN v Kongu dopouštěly vážných porušení humanitárního práva či práva lidských práv. OSN se ale může zaštitit Úmluvou o výsadách a imuni-

PrF MU sa plánuje účastniť aj budúceho ročníka súťaže, pričom výber študentov do tímu bude prebiehať už na jar.

Zdroje:

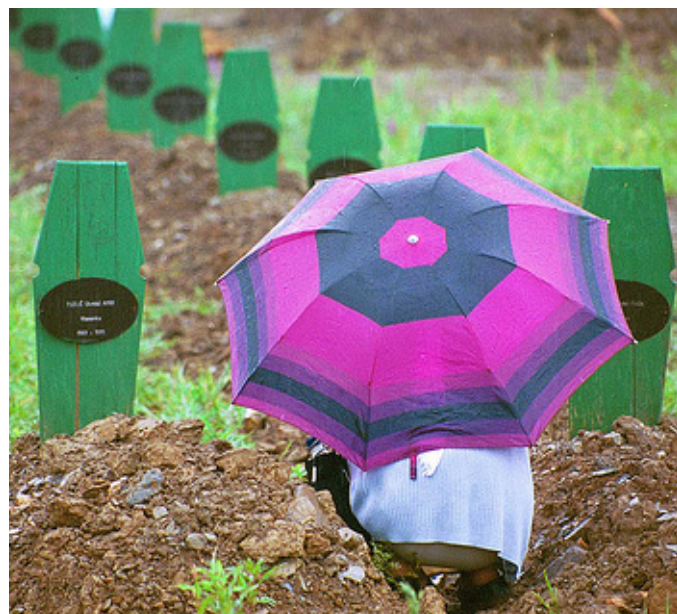
- <http://www.ilsa.org/>
- <http://jurist.law.pitt.edu/paperchase/2010/03/state-department-legal-adviser-defends.php>

ktoré sa môže stať taktiež predmetom vyšetrovania, je otázne, ako by sa ICC s amnestiami vysporiadala.

Vo všeobecnosti, hoci väčšina medzinárodných trestných ad hoc súdov neobsahuje priamu úpravu problému amnestií (výnimkou je Špeciálny súd pre Sierra Leone, ktorý vo svojom Štatúte v čl. 10 explicitne amnestie zakazuje), obvykle sa pri vojnových zločinoch dovodzuje tzv. povinnosť sťahť (responsibility to prosecute) vyplývajúca zo Ženevských dohovorov a medzinárodného obyčajového práva. Rímsky štatút však obsahuje dve ustanovenia potenciálne umožňujúce prípustnosť amnestií – na rozdiel od ad hoc tribunálov postavených na princípe prednosti je založený na komplementarite k národným súdom, a zároveň má priamo v Štatúte zakotvené uplatnenie *záujmu spravodlivosti* (interests of justice), ktorý sa môže odraziť na upustení od vyšetrovania.

Poznámky:

- 1) UN News Centre. Top UN human rights official in Afghanistan falos for repeal of amnesty law. (<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=34198&Cr=afghan&Cr1=>)
- 2) Rondeaux, C. – Grono, N. (2010): *Prosecuting Taliban War Criminals*. The New York Times, 23.March 2010. (<http://www.nytimes.com/2010/03/24/opinion/24iht-edgrono.html?ref=global>)

Srebrenica: foto: archiv

tách, jež jí zaručuje, že se bude těšit imunitě v jakémkoli řízení, nevzdá-li se jí výslovně sama. Úvahou za těmito ustanoveními je, že OSN, podobně jako jiné organizace, by těžko mohla vstupovat do mezinárodních vztahů, pokud by jí hrozilo, že bude spolu se svými zaměstnanci vystavena riziku neustálých soudních sporů.

Tato rigidita v pojetí imunity OSN je nicméně v rozporu s trendem postupného omezování imunity jednotlivců na vnitrostátní úrovni i před mezinárodními tribunály. Právní zástupci obětí navíc namítají, že imunita byla udělena OSN k

Profesor Cherif Bassiouni o (ne)efektivitě mezinárodní trestné justice

Lenka Popovičová, Ladislav Vyhnánek

V rámci konference ILSA Spring Conference, která se konala souběžně s mezinárodními kolami súťaže Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition, predniesol svoj príspevok M. Cherif Bassiouni, profesor na DePaul University College of Law v Chicagu. Profesor Bassiouni je uznávaným odborníkom v oblasti mezinárodného trestného prá-

Cherif Bassiouni, foto: archiv

naplňování jejího účelu, k čemuž mají srebrenické události dost daleko. Oběti už daly najevo, že se s rozsudkem nesmíří a budou pokračovat ve svém úsilí i před vyššími instancemi. Zároveň stále v této věci probíhá řízení proti Nizozemí. Podle zprávy Nizozemského institutu pro válečnou dokumentaci dokonce nizozemské jednotky radily bosenským Muslimům, aby „bezpečnou zónu“ Srebrenica opustili. Na obranu Nizozemců ale bylo řečeno, že 450 nizozemských vojáků bylo ve výrazné menšině, byli slabě vyzbrojeni, nedostatečně zásobováni, nedostalo se jim letecké podpory a podle mandátu mohli použít sílu pouze v sebeobraně.

va, zastával množstvo funkcií v rámci OSN, v roku 1999 bol nominovaný na Nobelovu cenu za mier za jeho prínos pre vznik Medzinárodného trestného súdu (MTS), získal množstvo vyznamenaní a ocenení a je autorom stoviek článkov a desiatok kníh.

Profesor Bassiouni vo svojom príspevku ocenil náš záujem o medzinárodné právo, rozhodol sa nám však priblížiť realitu medzinárodnej trestnej justice. Aj keď nás podľa vlastných slov nechcel odstrašiť od práce v tejto oblasti, jeho príspevok pôsobil ako studená sprcha. Prejavom profesora Bassiouniho sa vinula myšlienka, že aj napriek všetkým pokrokom v oblasti trestania medzinárodných zločinov, stále narážame na neochotu štátov sa problémom skutočne venovať. Vtipne na príkladoch zo 16. storočia, začiatku 20. storočia, či aktuálnych príkladoch demonštroval, že pokrok v medzinárodnom práve je často zdanlivý a skutočnou vôľou štátov nie je dosiahnutie spravodlivosti, ale navodenie dojmu, že sa veci hýbu. Ako príklad uviedol Medzinárodný trestný tribunál v Kambodži, ktorý prirovnal k Potemkinovej dedine. Ďalej zaspomínal na zriadenie Komisie OSN pre vyšetrovanie vojnových zločinov v bývalej Juhoslávii, ktorá sice získala od Rady bezpečnosti mandát, ale neboli jej zverené žiadne finančné ani materiálne prostriedky. Spomenul aj notoricky známe zlyhanie svetového spoločenstva v Rwande či Sudáne. V súvislosti s naposledy spomenutými konfliktami kritizoval hlavne nedostatok snahy o prevenciu. Ako príklad uviedol situáciu v Darfúre, kde konflikt eskaloval kvôli sporom o vodu, pričom preventívne riešenie tohoto problému by bolo rádovo desaťnásobne lacnejšie a humanitárne priaznivejšie ako riešenie následného konfliktu.

O (ne)efektivite medzinárodnej trestnej justice vypovedajú aj niektoré čísla, na ktoré profesor poukázal. Podľa odhadov zomrelo v ozbrojených konfliktoch od roku 1945 viac než 92 miliónov ľudí. Podľa najstriktnejších odhadov sa na zabití takého množstva obetí muselo podieľať aspoň milión osôb. Potrestaných ich pritom bolo len menej než 900. Ako zlyha-

nie označil profesor aj MTS, na ktorého zakladaní sa sám po-dieľal. MTS disponuje stámiónovým rozpočtom, pričom sa podieľa na riešení 4 prípadov.

Podľa profesora však nádej na zlepšenie stavu medzinárod-

Mediálne kauzy pred ICTR

Katarína Šipulová

Medzinárodný tribunál pre Rwandu (ICTR) sa opäť priblížil k úspešnému uzatvoreniu plánovanej agendy do vypršania svojho mandátu v roku 2012. Dňa 18. marca 2010 vydal dva očakávané rozsudky v prípadoch odvolania Nchamihigo a Bikindi. Zatiaľ čo v prípade bývalého zástupcu prokurátora Simeona Nchamihiga, obvineného zo zabitia viac než dvoch tisíc Tutsiov došlo k zníženiu trestu z doživotia na 40 rokov väzenia na základe znovuposúdenia dôveryhodnosti prevedených dôkazov, trest udelený Bikindovi bol potvrdený v plnom rozsahu.

Prípád Bikindi predstavuje známu a verejnosťou sledovanú kauzu slávneho popového speváka a skladateľa, ktorý bol rozhodnutím senátu ICTR z 2. decembra 2008 uznaný vinným z verejného a priameho podnecovania k spáchaniu genocídy. Zložil dve piesne hlásajúce etnickú nenávisť a po vypuknutí genocídy pomáhal šíriť anti-tutsijské heslá vo verejných prejavoch. Proti rozsudku Tribunálu, ktorým bol odsúdený na 15 rokov väzenia, sa odvolal s odkazom na štandardy rwandského národného práva a na skutočnosť, že je nemysliteľné, aby trest uložený za podnecovanie a navádzanie na genocídu bol rovnako prísny ako jej faktické spáchanie. Odvolací senát pri tej príležitosti pripomenul, že medzi zločinmi spadajúcimi pod jeho jurisdikciu neexistuje žiadna hierarchia. Písomné, ústne či obrazové navádzanie na spáchanie genocídy je trestné bez ohľadu na jej faktické prevedenie. Naopak, prokurátor v odvolaní namietal prílišnú miernosť trestu. Ten podľa neho neobstojí vo svetle snáh o národné uzmierenie a vysiela negatívny signál domácemu obyvateľstvu, ktoré obecné kritizuje dvojkoľajné štandardy spravodlivosti zakladané koexistenciou Tribunálu a domácich súdov gacaca. ICTR tu zopakoval svoj záver vyslovený v prípade *Semanza*, a to že jednak nie je pri rozhodovaní viazaný národným rwandským právom, a zároveň že sa pri určovaní výšky trestu riadi zásadami odplaty a odstrašenia, ktoré sú podľa neho v tomto prípade dostatočne naplnené.

nej trestnej spravodlivosti existuje. Budeme mu teda veriť a snáď k tomu sami svojou troškou prispejeme.

Zdroje:

- http://www.law.depaul.edu/faculty_staff/faculty_information.asp?id=5

ICTR vybudoval relatívne koherentnú judikatúru týkajúcu sa účasti médií na genocíde. Medzi najznámejšie prípady patrili historik Ferdinand Nahimana a Hassan Ngeze, šéfredaktor vládnych novín Kangura a autor neslávne známych Desiatich príkazaní – hesiel, ktoré sa stali oporou filozofie superiority Hutu (príkázania napríklad hlásali, že každý Hutu, ktorý sa ožení so ženou spomedzi Tutsiov, sa stáva zradcom národa). Obe postavy boli úzko spojené s vysielaním propagandistického vládneho rádia RTML (Radio Télévision des Mille Collines), prostredníctvom ktorého verejne vyhlasovali zoznamy mien a adres Tutsiov a vyzývali Hutu obyvateľstvo k ich vyvražďovaniu.

Zdroje:

- <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc817969.pdf>

Nová kniha Lidská práva v Evropské unii

IIPS MU vydal ambiciózní publikaci, která se pokouší čtenářům nabídnout vysvětlení celého procesu začleňování problematiky lidských práv do působnosti Evropské unie. Cílem je teoreticky popsat postupné prorůstání vlivu nadnárodní úrovně vlády do tradiční sféry zájmu národních států. Autorem publikace je Mgr. Hubert Smekal, M.A., Ph.D., člen Centra pro lidská práva a demokratizaci IIPS MU a odborný asistent na KMES FSS MU.

Knihu si můžete objednat na internetových stránkách IIPS MU.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Nekončící příběh: Evropská unie se přibližuje Evropské úmluvě o lidských právech

Hubert Smekal

Členské státy Evropské unie vyjádřily svou vůli zcela jasně, když v Lisabonské smlouvě můžeme číst: „Unie přistoupí k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod.“ Vzhledem k tomu, že i země Rady Evropy zřejmě pohlíží na přistoupení EU k mechanismu ochrany Evropské úmluvy pozitivně, což potvrdily ve 14. protokolu, který by zanedlouho měl nabýt platnosti, nebrání vlastnímu přistoupení nic v cestě. Navzdory tomuto konstatování však čeká obě organizace ještě dlouhá cesta, již někteří odborníci odhadují až na pět let. A to i přesto, že oba systémy vykazují značnou míru kompatibility – všechny členské státy Unie jsou zároveň členskými státy Rady Evropy, na Úmluvu odkazuje Soudní dvůr již od 70. let a v primárním právu o ní nalezneme zmínku už v Jednotném evropském aktu z roku 1986.

V aktuálním čísle Bulletinu krátce představíme historii vztahů mezi EU a Radou Evropy, v příštích číslech se budeme věnovat aktuálním událostem a komplikacím, které proces přistupování přináší.

Otázka přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o lidských právech se objevuje již v „dávnověku“ evropské integrace, například ve Zprávě Komise ES o ochraně základních práv v Evropském společenství z roku 1976 ale ještě Komise nepovažuje přistoupení za nezbytné. „Brusel“ však mění názor již po třech letech a ve svém Memorandu

Skenery lidského těla na letiskách - stret veřejnej bezpečnosti s ochranou lidských práv

Monika Mareková

Od nevydareného pokusu o teroristický útok na Vianoce 2009 na lete z Amsterdamu do Detroitu, pri ktorom sa útočníkovi podarilo prepašovať na palubu lietadla výbušninu, sa pristúpilo k zvýšeniu bezpečnostných opatrení na letiskách. Jedným z nich bolo aj zavádzanie skenerov celého tela pasažierov pred vstupom na palubu lietadla.

Od počiatku tento postup vyvolával množstvo otázok, bol kritizovaný a pokladaný za nekonceptný. Nebola preskúmaná zdravotná nezávadnosť skenerov, neboli stanovené jednotné parametre, ktoré by skenery mali spĺňať, nehovoriac o nepreskúmaní zásahu do súkromia skenovanej osoby, ktorej je pod väčšinou skenerov vidieť dokonalé obrysy jej nahého tela až na holú kožu, bez záruky, že jej obraz nebude ukladaný a zachovávaný v databáze po neurčitú dobu.

Rôzne upozornenia na nevhodnosť skenerov a protesty proti nim vyvrcholili koncom februára, keď sa dve ženy

z roku 1979 pristoupení plně doporučuje. Evropský parlament v průběhu let aktivity Komise podporuje, ale naráží na soustavný odpor mezivládní Rady ministrů. V 90. letech minulého století projevila svůj názor i další z klíčových institucí Evropské unie – Soudní dvůr, který v posudku 2/94 odmítnul přistoupení Evropského společenství k Evropské úmluvě, a to z toho důvodu, že „žádné smluvní ustanovení nepřevádí na komunitární instituce obecnou pravomoc přijímat pravidla o lidských právech nebo v této oblasti uzavírat mezinárodní úmluvy“ (bod 27 posudku). Jinými slovy, Evropské společenství nemělo za tehdejšího znění smluv kompetenci k Evropské úmluvě přistoupit, což však již dnes neplatí. Lisabonská smlouva, obdobně jako již předtím neúspěšná Smlouva o Ústavě pro Evropu, s přistoupením k Úmluvě počítá. Nyní, když jsou hlavní systémové požadavky jak na straně Unie, tak na straně Rady Evropy vyřešeny, zbývá překonat řadu dílčích problémů, zejména ve vztahu mezi Soudním dvorem EU a Evropským soudem pro lidská práva. Z Lucemburku přitom prosakuje, že soudcům chystaná externí kontrola právě nevoní.

Zdroje:

- Commission Memorandum (1979). *Accession of the Communities to the European Convention on Human Rights*. Brusel, 4. dubna 1979, COM(79) 210.
- Report of the Commission (1976). *The protection of fundamental rights in the European Community*. Bulletin ES, Supplement 5/76, http://aei.pitt.edu/5377/01/001858_1.pdf.
- Smekal, Hubert (2009). *Lidská práva v Evropské unii*. Brno: IIPS.
- Soudní dvůr (1996). *Posudek 2/94*, 28. března 1996.

odmietli podrobiť prehliadke skenerom celého ľudského tela na letisku v Manchestri. Zatiaľ čo jedna z nich bola moslimka a uviedla náboženské dôvody, druhá sa odvolala na zdravotné dôvody. Ženy mali byť vybraté náhodne

spomedzi pasažierov, ktorí leteli z Manchesteru do Pakistanu. Po odmietnutí podrobeniu sa prehliadke skenerom im bol podľa nariadenia britskej vlády odopretý vstup na palubu lietadla a ich letenky v približnej hodnote 400 libier im prepadli. Išlo o prvý prípad odmietnutia prehliadky skenermi celého tela v Británii po ich zavedení na letiskách Heathrow a Manchester 5. februára 2010, od kedy nimi do začiatku marca prešlo približne 15 tisíc osôb. Britské nariadenie sa odlišuje od amerického, podľa ktorého má cestujúci na výber medzi skenerom celého tela a skenerom kovov s následným fyzickým prehmataním osoby. Pasažierky nepodali žiadnu sťažnosť na postup letiska, i keď bojovníci za ľudské práva v tomto incidente vidia možnosť na súdny prieskum legálnosti používania skenerov celého ľudského tela. Alex Dean, riaditeľ organizácie Big Brother Watch, sa vyjadril, že by jeho organizácia reprezentovala ženy pred súdom, pokiaľ by si to priali.

Tento prípad ešte viac rozvíril debatu o potrebe rovnakého postupu pri zavádzaní skenerov vo všetkých členských štátoch EÚ a o potrebe ich jednotnej úpravy na európskej úrovni. V priebehu apríla by mala Európska komisia vydať správu o vplyve skenerov na zdravie a súkromie v porovnaní s ich skutočnou pridanou hodnotou v podobe bezpečnosti. Aktuálne sa vynára i otázka zásahu do náboženskej slobody skenovaných pasažierov. Moslimsko-americká skupina Fiqh Council of North America tvrdí, že skenermi sú porušované islamské pravidlá o cudnosti. Svoje obavy vyjadril aj pápež katolíckej cirkvi. Predstavitelia Európskej únie sa tak teraz budú snažiť o zaistenie primeranosti zásahu do základných ľudských práv v záujme ochrany verejnej bezpečnosti.

V súčasnosti je inštalovanie a používanie skenerov celého tela stále plne v réžii samotných členských štátov. Zatiaľ čo v spomínanej Británii používajú zastaranú technológiu, ktorá ukazuje nahé telo pasažiera s možnosťou ukladať dáta, na amsterdamskom letisku Schiphol sú používané skenery s novou technológiou, ktorá na obrazovke zobrazuje iba figurínu a vysvieti iba podozrivé predmety a tekutiny. Navyše je pasažierom na letisku Schiphol ponúknutá možnosť výberu a rozhodnutia sa pre fyzické prehládanie, pokiaľ sa odmietnu podrobiť prehliadke skenerom. Od začiatku marca sú v skúšobnej prevádzke tiež

skenery celého tela na rímskom letisku Fiumicino, ktoré sú však založené na elektromagnetických vlnách, pretože talianske zákony zakazujú používanie röntgenových lúčov na iné ako lekárske účely.

I pre tieto výrazné rozdiely sa EÚ snaží o čo najrýchlejšie zjednotenie štandardov a o rovnaký postup v ich ďalšom zavádzaní. Už v lete by mohol byť vytvorený návrh zjednocujúcej európskej legislatívy. Predstavitelia EÚ sa zatiaľ zhodujú na tom, že by pre skenery mala byť používaná najnovšia technológia, ktorá čo najmenej zasahuje do ľudských práv pasažierov. Zároveň však treba mať na zreteli, že ani pokiaľ by skenermi prešli všetci pasažieri, nemôžeme sa spoliehať na úplnú bezpečnosť na palubách lietadiel. Medzi členmi Európskeho parlamentu preto vzniká obava, že pokiaľ sa budeme spoliehať na technické prostriedky akými sú skenery celého tela, tak môže byť bezpečnosť v konečnom dôsledku znížená, pretože prestaneme byť ostrážití. Prípadný teroristický útočník si však môže výbušninu schovať do dutín ľudského tela. Veľmi dôležitou zostane preto i do budúcnosti činnosť tajných služieb, pracovanie so získanými tajnými informáciami a ich správne vyhodnocovanie.

Preto v konečnom dôsledku vyvstáva otázka, či je zásah do ľudských práv v podobe skenerov i pri použití najnovších technológií vôbec potrebný a nevyhnutný. Bude mať v konečnom dôsledku celoplošné zavedenie skenerov celého tela význam pre zvýšenie bezpečnosti?

Zdroje:

- Daily Mail Reporter (2010). *Muslim women who refused to take 'naked' full-body scan are barred from Manchester to Pakistan flight*, 3. března 2010, (<http://www.dailymail.co.uk/news/article-1255104/Muslim-women-barred-flight-refusing-naked-body-scan.html#ixzz0h8JTdbaE>)
- POP Valentina (2010). *Muslims denied flight after refusing body scan in Britain*. EUobserver, 5. března 2010, (<http://euobserver.com/851/29618>)
- TRAVIS Alan (2010). *Two women barred from flight to Pakistan for refusing full-body scan*, The Guardian, 3. března 2010, (<http://www.guardian.co.uk/world/2010/mar/03/airport-full-body-scan-barred-flight-women-muslim>)

Nová kniha Transatlantické vztahy v době krize

Kniha Transatlantické vztahy v době krize se zabývá podobou současného mocenského uspořádání mezinárodní politiky, kterému vládou Spojené státy americké a kde se snaží prosadit i Evropa. Teroristické útoky na New York a Washington 11. září 2001 neoslabil dominantní postavení Ameriky, ale předznamenal období nového mocenského vyvažování mezi oběma stranami Atlantického oceánu. Kniha ukazuje krizi vztahů mezi USA a evropskými mocnostmi v době vlády amerického prezidenta George W. Bushe a pokouší se charakterizovat transatlantickou roztržku z vícero úhlů.

Knihu si můžete objednat na internetových stránkách IIPS MU.

Práva obžalovaných uvízla v hádce unijních institucí

Helena Bončková

Lisabonská smlouva „komunitarizovala“ dosavadní třetí pilíř, jenž byl tvořen policejní a justiční spoluprací v trestních věcech. Počínaje 1. prosincem 2009 tak mohou opatření přijímána v těchto oblastech nabýt formy směrnic či nařízení a mohou být přijata nikoliv pouze na návrh Komise, nýbrž rovněž z podnětu čtvrtiny členských států.¹ Členské státy se chopily nových možností poměrně záhy a již v prosinci 2009 iniciovaly vznik směrnice o právu na tlumočení a překlad v trestních řízeních,² jejímž předobrazem byl návrh rámcového rozhodnutí stejného obsahu, který však s ohledem na lisabonskou reformu pozbyl platnosti.³ Komise však 9. března 2010 předložila vlastní návrh směrnice o právu na tlumočení a překlad v trestních řízeních.⁴ Komisařka pro spravedlnost Viviane Redingová při této příležitosti uvedla, že tímto krokem Komise učinila první významný krok směrem k Evropě, v níž spravedlnost nezná hranic.

Aktivitu Komise však členské státy neocenily. Adresovaly přitom komisařce rozhořčený dopis, v němž uvedly, že Komisi předložený návrh pouze duplikuje dříve prezentovanou iniciativu a vyvolává tak zbytečné procedurální obtíže, jež znemožní přijetí směrnice v blízkém časovém horizontu. Komise však na oplátku argumentuje tím, že návrh směrnice předložený členskými státy postrádá několik významných aspektů práva na tlumočení a překlad v trestních řízeních. Nezajišťuje například, aby obžalovanému byla poskytnuta právní pomoc ještě předtím, než se vzdá

práva na překlad nebo neupravuje povinnost, aby všechny relevantní dokumenty byly obžalovanému přeloženy a nikoliv, aby mu byl pouze ústně sdělen jejich obsah. S oběma návrhy se nyní bude muset vypořádat Evropský parlament. Lidskoprávní organizace přitom vítají obě iniciativy, doufají však, že se práva obžalovaných nakonec nestanou obětí roztržek mezi unijními institucemi.

Zdroje:

- Pop, V. (2010): *Defendants' rights caught up in EU institutional quarrel*, on-line text (<http://euobserver.com/22/29639>).

Poznámky:

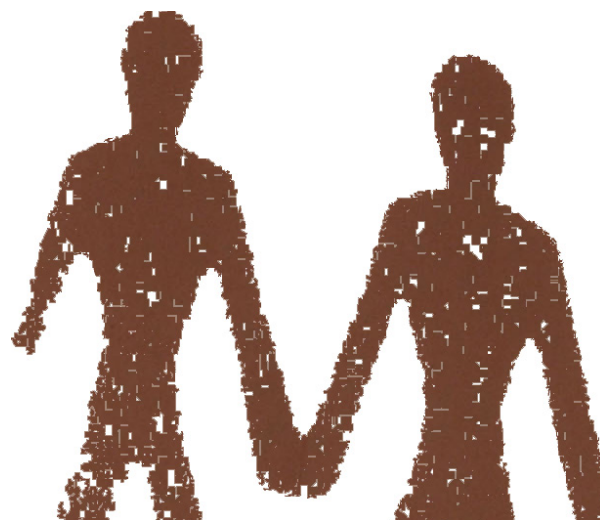
- 1) Srov. čl. 76 Smlouvy o fungování Evropské unie.
- 2) Initiative for a Directive of the European Parliament and of the Council on the right to interpretation and to translation in criminal proceedings - Explanatory memorandum, on-line text (<http://eulita.eu/sites/default/files/Explanatory%20Memorandum%20final%20version-8.12.09.pdf>).
- 3) Proposal for a Council Framework Decision on the right to interpretation and to translation in criminal proceedings, on-line text (<http://eulita.eu/sites/default/files/st16471.en09.pdf>).
- 4) Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on the right to interpretation and translation in criminal proceedings, on-line text (http://ec.europa.eu/justice_home/news/intro/doc/com_2010_82_en.pdf).
- 5) Initiative for a Directive of the European Parliament and of the Council on the rights to interpretation and to translation in criminal proceedings - Draft letters to be sent to the Commission and to the European Parliament, on-line text (<http://www.statewatch.org/news/2010/mar/eu-council-proced-rights-letters-7598-10.pdf>).

Právo na nástupnictvo prenájmu bytu i pre homosexuálov

Lenka Lakotová

Európsky súd pre ľudské práva rozhodol vo veci *Kozak proti Poľsku*, v ktorej išlo o diskrimináciu na základe homosexuálnej orientácie, v prospech potierania diskriminácie na základe sexuálnej orientácie. Sťažovateľ žiadal po smrti partnera nástupníctvo v prenájme bytu, ktoré platné právo umožňovalo ľuďom žijúcim v *de facto* manželskom spoložití. Žiadosť mu v Poľsku neschválili na základe tvrdenia súdu, že inštitút *de facto* manželského vzťahu je uznávaný iba medzi osobami opačného pohlavia. Štrasburský súd mal na vec iný názor. Súd akceptoval, že ochrana rodiny môže byť legitímnym dôvodom pre rozličné zaobchádzanie. Na druhej strane, pri hľadaní rovnováhy medzi ochranou rodiny a právami sexuálnych menšín je nutné vziať do úvahy vývoj v spoločnosti a prijať fakt, že neexistuje len jediný

spôsob vedenia súkromného života. Keďže pre ochranu rodiny nie je vylúčenie homosexuálov z nástupníctva v prenájme bytu podstatné, Európsky súd pre ľudské práva rozhodol v tomto prípade jednohlasne o porušení článku 14 (zákaz diskriminácie) v spojení s článkom 8 (právo na rešpektovanie súkromného a rodinného života).

Diskriminácia Rómov alebo pedagogická nevyhnutnosť?

Lenka Lakotová

Problém diskriminácie rómskych detí na školách nie je pojem Českej republiky neznámy. V roku 2007 vyniesol Európsky súd pre ľudské práva (ďalej „Súd“) rozsudok vo veci *D.H. a ostatní proti Českej republike*, ktorý sa týkal zaradenia rómskych detí do zvláštnych škôl. Odvtedy je diskriminácia Rómov na školách často skloňovaným pojmom. Rozsudok Veľkého senátu zo 16. marca 2010 vo veci *Oršuš a ostatní proti Chorvátsku* je síce povahou odlišný, ale nemenej zaujímavý. Súd vo veci totiž už raz rozhodol, a to jednohlasne v roku 2008. Vtedy nezistil porušenie článkov, na ktoré sa sťažovatelia odvolávali. Tí využili možnosť obrátiť sa k Veľkému senátu. Rozsudok skončil pomerom hlasov 9 ku 8 v prospech sťažovateľov.

foto: archiv

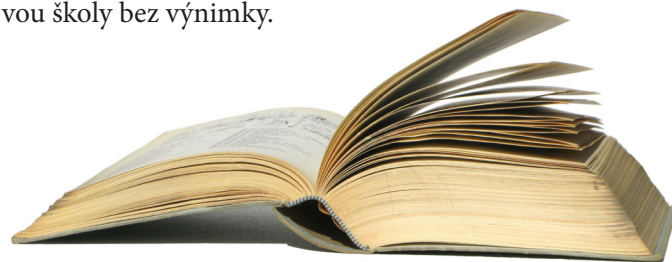
O aké porušenia podľa Súdu išlo? Podľa Súdu boli porušené čl. 6 odst. 1 (právo na spravodlivé súdne konanie v primeranej dobe), čl. 14 (zákaz diskriminácie) v spojení s čl. 2 Protokolu 1 (právo na vzdelanie) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Súd tak rozhodol v prospech pätnástich sťažovateľov rómskeho pôvodu, ktorí podali sťažnosť proti Chorvátsku z dôvodu, že na základnej škole navštevovali oddelené triedy. Podľa Súdu sú Rómovia znevýhodnenou a zraniteľnou skupinou, a preto potrebujú špeciálnu ochranu, vrátane sféry vzdelania. V tomto prípade nešlo o obecný postup automatického zaradenia Rómov do oddelených tried, umiestnení do nich boli ale iba oni, a došlo k zrejmemu rozdielu v zaobchádzaní s rómskymi deťmi oproti ostatným. Úlohou štátu bolo dokázať, že tento postup bol „objektívne oprávnený, vhodný a nevyhnutný“. Vláda sa obhajovala tým, že tieto deti nedostatočne ovládali chorvátsky jazyk, preto museli navštevovať oddelené triedy.

Chorvátske zákony v tom čase neposkytovali možnosť oddelených tried pre nedostatočnú zdatnosť v jazyku. Testy, na základe ktorých sa rozhodlo o začlenení do oddelených

tried, neboli zamerané na chorvátsky jazyk, ale na psychologicko-fyzické schopnosti detí. Prípadné problémy detí s učením neboli presunom vyriešené. Špeciálnym potrebám sťažovateľov ako členom znevýhodnenej skupiny nebola venovaná dostatočná pozornosť, a umiestnenie do výlučne rómskych tried nebolo oprávnené.

Nemenej dôležité argumenty poskytuje i disentančné stanovisko. Počet disentančujúcich sudcov je najvyšší možný na to, že ide o rozhodnutie Veľkého senátu. Tí poukazujú na druhú stránku veci: sťažovatelia nenamietali proti faktu, že neovládali adekvátne chorvátsky jazyk. Jednou z príčin pomalšieho jazykového rozvoja bola ich slabá návšteva školy. Výučba v triede, kde väčšina detí nerozumie chorvátsky, by bola sama o sebe problematická, a zároveň by došlo k spomaleniu vývoja ostatných detí, ktoré jazyk ovládali. Tento prípad nie je o menšine, ale o konkrétnom spôsobe výučby, pričom štáty si môžu študijné plány prispôbovať podľa potreby konkrétnej komunity. Právo na vzdelanie nebolo podľa sudcov tejto skupine uprené a odlišné zaobchádzanie bolo založené na pedagogických dôvodoch. Disentančujúci sudcovia vyjadrili tiež názor, že Súd by nemal prekračovať svoju úlohu tam, kde sám priznáva štátom určitý priestor pre uváženie.

Z tohto rozsudku sa dajú vyvodiť rozličné závery. Problematika vzdelávania rómskych detí stále nie je adekvátne vyriešená, a tento jav sa netýka len Českej republiky. Prípad od prípadu sa však môže líšiť, a hoci Súd v prípade Oršuš a ostatní rozhodol v prospech sťažovateľov, vynorila sa otázka, ako odlíšiť situácie, kedy nejde o diskrimináciu, ale nevyhnutné oddelenie na základe pedagogických príčin. K odlíšeniu by nám mohli pomôcť argumenty Súdu, ktorý mimo iného poukazoval napríklad na to, že v tomto prípade neexistoval žiadny program na zlepšenie jazykových schopností, ani monitorovacia skupina na sledovanie pokroku detí. Na záver len dodať, že každá minca má dve strany. Preto treba nielen žiadať adekvátne poskytovanie vzdelania, ale oň i prejavovať adekvátny záujem, a to v prípade školopovinných detí ich pravidelnou návštevou školy bez výnimky.

Zdroje:

- Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva, 16. marec 2010 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=-hbkm&action=html&highlight=or%u0161u%u0161&sessionid=50324044&skin=hudoc-en>.

3) Zahraniční politika a lidská práva

Rozporuplný boj s neonacismem v Rusku

Tereza Kubíčková

Na konci března Generální prokuratura Ruské federace (RF) rozhodla, že kniha Adolfa Hitlera *Mein Kampf* je extremistické literární dílo, které svým charakterem porušuje článek 1 Federálního zákona o extremismu. Zákaz publikování této „nacistické bible“ v Rusku je v mnohém překvapivý. V zemi, která na boj s Hitlerovým Německem stále bolestně vzpomíná jako na Velkou vlasteneckou válku, byl fenomén neonacismu příslušnými státními autoritami doposud přehlížen.

Jak na svých internetových stránkách uvádí Generální prokuratura RF, důvodem k zákazu byl fakt, že: „...tato kniha obsahuje prvky životopisu Hitlera s výkladem myšlenek nacionálního socialismu, vyjadřuje militaristický světový názor a ospravedlňuje diskriminaci a ponižování osob neárijských ras, odráží ty myšlenky, jejichž důsledkem byl počátek druhé světové války.“ (Generální prokuratura RF, 2010). Kniha se na seznamu extremistických materiálů ocitla proto, že dosud byla volně přístupná na internetových stránkách a také byla publikována některými vydavateli. Podle zákona o extremismu je publikace extremistických materiálů zakázána.

Podle mínění expertů je velmi složité přesně určit dobu posílení neonacistických aktivit v Moskvě a v celém zbytku Ruska. Soudí se, že se tak stalo přibližně kolem roku 2000 mezi mladými lidmi ve věku 16 až 18 let. Dnes se odhaduje, že v Moskevské oblasti čítá neonacistická komunita okolo 20 tisíc stoupenců, mezi něž patří mimo jiné bývalí spolupracovníci orgánů činných v trestním řízení, počítačová odborníci, studenti elitních vysokých škol – například budoucí novináři, lékaři a právníci (Sanin, 2008). Nejedná se tedy o chlapce z chudých předměstí bez vzdělání, bez práce, bez perspektivy. Hledání příčiny vzniku ruských extremistických hnutí v sociální podmíněnosti už dávno není opodstatněné.

Činnost neonacistů v Rusku postupně dostává nevídané rozměry. Na podzim roku 2008 se Moskva stala místem „přehlídky vojenských akcí neonacistů“ (Sanin, 2008). Po sérii výbuchů na moskevské železniční síti, v pravoslavném chrámu Nikolaje Čudotvorce, na tržišti a v restauraci McDonald's v centru města, bylo v Moskvě chladnokrevně zavražděno nebo raněno okolo sta lidí. Jen v lednu 2009 bylo v Rusku z národnostních a rasových důvodů zabito 12 lidí (Štáhlavský, 2009). Velmi často extremisté videozáznamy útoků vystavují na internetu jako lovecké trofeje.

Na početné rasové a národnostně motivované trestné činy v Ruské federaci už v roce 2006 upozornila americká lidskoprávní organizace Human Rights First (HRF). Ve své zprávě *Minorities Under Siege: Hate Crimes and Intolerance in the Russian Federation* tato organizace informuje o ne-

bezpečné situaci v Rusku pro všechny cizince i ruské občany s neslovanským vzezřením a jasně viditelnými odlišnostmi od tradiční představy o ruském člověku. HRF uvádí, že zčásti útoky zapříčiňuje nepříznivá atmosféra strachu z teroristických útoků v souvislosti s druhou rusko-čečenskou válkou. Dalším důvodem může být i náboženská nesnášenlivost, což potvrzují útoky na židovskou komunitu v Rusku. A stejně tak čelí agresivním výhrůžkám afričtí studenti ruských vysokých škol. HRF také ve zprávě kritizuje legislativní deficit v otázce účinné ochrany práv a bezpečnosti menšin v RF. Ruská vláda představila komplexní legislativní krok v tomto směru až v srpnu 2007, kdy byl přijat Federální zákon o extremismu. Avšak ani tato vládní aktivita nemá jednoznačně kladnou odezvu. Zákon o extremismu kritizuje například Human Rights Watch, když tvrdí, že tento zákon byl přijat spíše s cílem omezit práci novinářů a umlčet politické a ideologické odpůrce současné ruské vlády, než zamezit extremismu (Human Rights Watch, 2008). V samotném Rusku se agendou zločinů z nenávisti (hate crimes) zabývá advokátní organizace SOVA centr, která na svých stránkách uveřejňuje informace o každém zaznamenaném projevu rasové a národnostní nesnášenlivosti. SOVA centr uvádí, že v roce 2009 počet zločinů z nenávisti oproti roku 2008 nepatrně klesl – za poslední rok bylo zraněno 333 lidí a zabito 71 lidí (Paulsworth, 2010). Rozsah těchto zločinů nicméně zůstává alarmující.

Na problém útoků proti menšinám v Rusku na mezivládní úrovni upozornila také šestá periodická zpráva Výboru pro lidská práva OSN. Výbor vyjádřil své obavy nad vzrůstajícím počtem zločinů z nenávisti, a stejně tak i nad přetrvávajícími projevy rasismu a xenofobie ve státní politice, včetně zpráv o rasové profilaci a obtěžování cizinců a příslušníků

Partneři bulletinu

gp global
politics

www.globalpolitics.cz

politica
mundi

<http://politicamundi.blogspot.com>

foto: archiv

menšin policejními a bezpečnostními složkami. Rada také poukázala na neschopnost části policie a soudních orgánů vyšetřit, stíhat a trestat zločiny z nenávisti. Tresty totiž neodpovídají závažnosti činů, protože jsou většinou příliš mírně kvalifikovány jako pouhé chuligánství nebo výtržnictví“ (HRC, 2009).

Dnes se v Rusku analýzou extremistických skupin systematicky zabývají tři orgány státní moci: Antiteroristické centrum ruské tajné služby FSB (Federální bezpečnostní služba), Úsek boje s extremismem Ministerstva vnitra RF a 19. oddíl Moskevské kriminální policie. Tyto úřady však postrádají efektivní pravomoci a jejich akceschopnost je výrazně omezena. Například Úsek boje s extremismem nebyl dodnes zahrnut na seznam subjektů operativně-vyšetřovací činnosti. To s laickou stručností znamená, že jediné, co mohou pracovníci tohoto úřadu dělat, je přijít na demonstraci či politické setkání a zaznamenat si do spisů extremistická hesla (Sanin, 2008).

Ve světle takové reality je tedy překvapivé, že v Rusku přece jen existuje oficiální program proti projevům fašismu a extremismu. V rámci iniciativy Prezidenta RF na mobilizaci mládeže a podporu patriotismu obyvatelstva od února probíhají po celém Rusku antifašistické demonstrace pro-

kremelského mládežnického hnutí NAŠI a organizace Mladá garda. Akce jsou konány u příležitosti oslav 65. výročí vítězství nad fašismem. Během bojů druhé světové války zemřelo na 11 miliónů sovětských vojáků a 12 miliónů civilistů. Váleční veteráni jsou v Rusku doposud velmi ctěni a Den vítězství (9. květen) je oslavován jako největší státní svátek. Takový přístup ruské vlády a prezidenta však nestačí. I kdyby zákaz publikování knihy *Mein Kampf* nepředstavoval pouhý manifest přihlášení se k oslavám Velkého vlasteneckého vítězství nad fašismem, znamenal by jen dílčí krok v oslabení silné neonacistické scény v Rusku. Ke skutečnému omezení ruského neonacistického hnutí bude zapotřebí promyšlené a mnohem rozsáhlejší systematické strategie.

Zdroje:

- Generalnaja prokuratura RF (2010): *Kniga Adolfa Gitlera „Majn kampf“ po isku prokuratury priznana ekstremistskoj literaturroj*. 26. 3. 2010. (<http://www.genproc.gov.ru/news/news-11546/>).
- Human Rights Committee (2009): *CONSIDERATION OF REPORTS SUBMITTED BY STATES PARTIES. Concluding observations of the Human Rights Committee. RUSSIAN FEDERATION*. 24. 11. 2009. (<http://www.unhcr.org/refworld/topic,4565c22529,465463672,4b2603442,0.html>).
- Human Rights Watch (2008): *World Report 2008*, str. 414-416. (<http://www.hrw.org/en/reports/2008/01/30/world-report-2008>).
- LeGendre, P. (2006): *Minorities Under Siege: Hate Crimes and Intolerance in the Russian Federation*. Human Rights First. 26. 6. 2006. (<http://www.humanrightsfirst.info/pdf/06623-discrim-Minorities-Under-Siege-Russia-web.pdf>).
- Paulsworth, S. (2010): *Russia prosecutors ban „Mein Kampf“ for violating extremism law*. Jurist. 26. 3. 2010. (<http://jurist.law.pitt.edu/paperchase/2010/03/russia-prosecutors-ban-mein-kampf-for.php>).
- Sanin, G. (2008): *Neonacisty Rossiji*. 2008. (http://www.neonomad.kz/sobytiya/kaz/index.php?ELEMENT_ID=4680).
- Štáhlavský, D.: *Neonacismus v Rusku na vzestupu*. 11. 2. 2009. (http://www.rozhlas.cz/komentare/portal/_zprava/546608).
- Žeglov, A. (2008): *Otrublennuju golovu tadžika podbrosili moskovskim vlastjam*. 12. 12. 2008. (<http://www.centrasia.ru/new-sA.php?st=1229051940>).

VI. brněnské politologické sympozium

Politická věda se v České republice rozvíjí již dvacet let. Tento významný mezník je příležitostí k zhodnocení toho, kam se česká politická věda za dvě desetiletí existence dostala. Mezinárodní politologický ústav MU ve spolupráci s Konrad Adenauer Stiftung a pod záštitou rektora Masarykovy univerzity při této příležitosti organizuje VI. ročník brněnského politologického sympozia na téma **Dvacet let politické vědy v ČR**. Sympozium proběhne 6. května 2010 za účasti nejvýznamnějších odborníků z oblasti politologie, mezinárodních vztahů a jiných příbuzných oborů v ČR.

Více informací najdete na stránce www.iips.cz.

4) Česká republika a lidská práva

MZV ČR zpochybnilo závěry Amnesty International o obchodu s mučícími nástroji

Ivan Prouza

Spolu s Německem se Česká republika stala cílem kritiky ze strany mezinárodní lidskoprávní organizace Amnesty International. Důvodem je obchod s výrobky, jež lze označit za „mučící nástroje“, kupříkladu pouta zabudovávaná do zdi a zasazující vězňům rány elektrickým proudem či aerosoly s chemikáliemi. České úřady opakovaně povolily vývoz tohoto zboží do nejméně devíti zemí, kde jsou podle Amnesty tato zařízení údajně používána k mučení. Světlou stránkou věci je fakt, že ČR patří k několika málo zemím, které poskytují o daném typu vývozu informace a dodržují zákaz takového exportu do zjevně rizikových oblastí. Z toho důvodu nebyla vydána povolení k exportu do Íránu či Ázerbajdžánu.

Průzkum AI byl zaměřen na jednotlivé členké státy EU s ohledem na obchod s rizikovými oblastmi jako například Kamerun, o nichž je známo, že zde státní složky, tedy policie či armáda, pokračují k mučení a obdobným prak-

Česká vláda schválila plán vytváření rovných příležitostí pro osoby so zdravotním postihnutím

Alžbeta Kondelová

Vláda na konci marca schválila *Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010 – 2014*. Přípravu koncepcie na nasledující čtyři roky vo významnej miere ovplyvnil nedávno prijatý Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím, o ktorom sme informovali v minulom čísle. Národný plán priamo nadväzuje na jednotlivé články dohovoru a navrhuje konkrétne opatrenia pre dodržanie záväzkov z nich plynúcich.

Napriek pomerne úspešnému plneniu predchádzajúcich troch plánov, stále ostáva množstvo nedoriešených problémov. Za kľúčové nedostatky považuje súčasná koncepcia nepriaznivú situáciu v zamestnávaní osôb so zdravotným postihnutím, problematiku bezbariérových prístupov, inkluzívneho vzdelávania a problematiku týkajúcu sa dotačných programov pre združenia osôb so zdravotným postihnutím. Podnety pre zlepšenie situácie sú rozpracované v osemnástich oddieloch, pričom každý obsahuje termínované ciele a predbežné opatrenia, vrátane stanovenia rezortov podieľajúcich sa na ich plnení. Všetky relevantné rezorty majú povinnosť raz ročne

titkám. Konečná zpráva byla předložena podvýboru pro lidská práva při Evropském parlamentu a AI požaduje po EU odstranění legislativních nedostatků a vyzývá členské státy ke striktnějšímu dodržování pravidel, jež byla doposud přijata.

Ministerstvo zahraničních věcí popírá, že by proces vydávání povolení k vývozu trpěl vadami. Dále prý zpráva AI obsahuje neaktuální informace a do zemí jako je Mongolsko či Kamerun již dovoz z ČR nepokračuje od roku 2008. V tomto roce však pro zajímavost dostalo povolení k vývozu daných výrobků do světa 11 z 12 českých žadatelů.

predložiť správu o plnení opatrení spadajúcich do ich pôsobnosti.

Na základe Národného plánu by sme sa tak v nadchádzajúcom období mali dočkať napríklad prerokovania ratifikácie opčného protokolu k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, novej formulácie právnej ochrany zvlášť ohrozených skupín a posilnenia práv v konaniach týkajúcich sa ich osoby (prehodnotenie inštitútu zbavovania spôsobilosti), posilnenia dotačných programov na podporu domácej starostlivosti či novej koncepcie vzdelávania osôb so zdravotným postihnutím v rámci tzv. hlavného prúdu.

Zdroje:

- Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010 – 2014, (http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/ministri-pri-uradu-vlady/michael-kocab/tz/nar_plan.pdf)
- Vláda schválila Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010 – 2014, (<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/ministri-pri-uradu-vlady/michael-kocab/tz/208--vlada-schvalila-narodni-plan-vytvareni-rovnych-prilezitosti-pro-osoby-se-zdravotnim-postizenim-na-obdobi-2010--2014-70005/>)

Komisařka OSN pro lidská práva ve své zprávě kritizuje ČR v souvislosti s přístupem k Romům

Ivan Prouza

Navi Pillayová, jež je ve funkci vysoké komisařky OSN pro lidská práva od září roku 2008 a mezi jejíž dřívější působišťe patří třeba Mezinárodní trestní soud v Haagu či Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu, ve své výroční zprávě upozorňuje na diskriminaci vůči přistěhovalcům a menšinám, především Romům, panující jak v České republice, tak na Slovensku, či v Itálii.

Pillayová podotýká, že i přes snahy zmíněných států o zlepšení situace je opak pravdou a situace se stále zhoršuje. Indikátorem zhoršení je prý fakt, že stále přibývá lokalit tzv. sociálního vyloučení, kdy stále pokračuje trend vytlačování Romů z městských center na periferii, kde se následně vytvářejí oblasti téměř výhradně obydlené romskou populací. Dále se neuspokojivý stav projevuje ve vzdělání Romů, jež je dle některých studií na horší úrovni než před rokem 1989, což v porovnání s všeobecnou tendencí zvyšujícího se vzdělání obyvatel znamená zásadní problém. Jak uvedl pro Český rozhlas regionální zástupce vysoké komisařky OSN pro lidská práva Jan Jařab, na úrovni EU byly z iniciativy tehdy předsedající ČR přijaty politiky vůči romským menšinám a s neuspokojivou situací se státy snaží něco dělat. Romové dle zprávy v Česku čelí rasismu a rasistickým útokům ze strany většinové společnosti. Exministr Kocáb však s těmito závěry nesouhlasí, podle jeho názoru není situace tak vážná, jak ji líčí vysoká komisařka. Především bývalý ministr poukazuje na již provedené legislativní změny v rámci boje proti diskriminaci, dále upozorňuje, že extremismus je v útlumu a i ve školství jsou podnikány kroky k zamezení segregace.

Policie při odebrání DNA jednala nezákonně

Ivan Prouza

Soud prvního stupně dal za pravdu jednomu z odsouzených, Albertu Žirovnickému, kterému byl odebrán vzorek DNA a zařazen do databáze. Policie ČR v roce 2007 tímto způsobem pořídila vzorky přibližně 16 tisíc vězňů, odsouzených za úmyslné trestné činy. V tomto konkrétním případě však dle zatím nepravomocného rozsudku policie pochybila, neboť vzorek tohoto vězně již v databázi měla. Ministerstvo vnitra připravuje odvolání, rozhodně se ale jedná o průlomový rozsudek především s ohledem na nepříliš bohatou judikaturu řešící problematiku DNA. Dle některých názorů je samotná existence databáze vzorků nyní v ohrožení. Téměř identickou žalobu směřovanou proti Ministerstvu spravedlnosti podal Žirovnický neúspěšně v loňském roce a o odvolání zatím nebylo rozhodnuto.

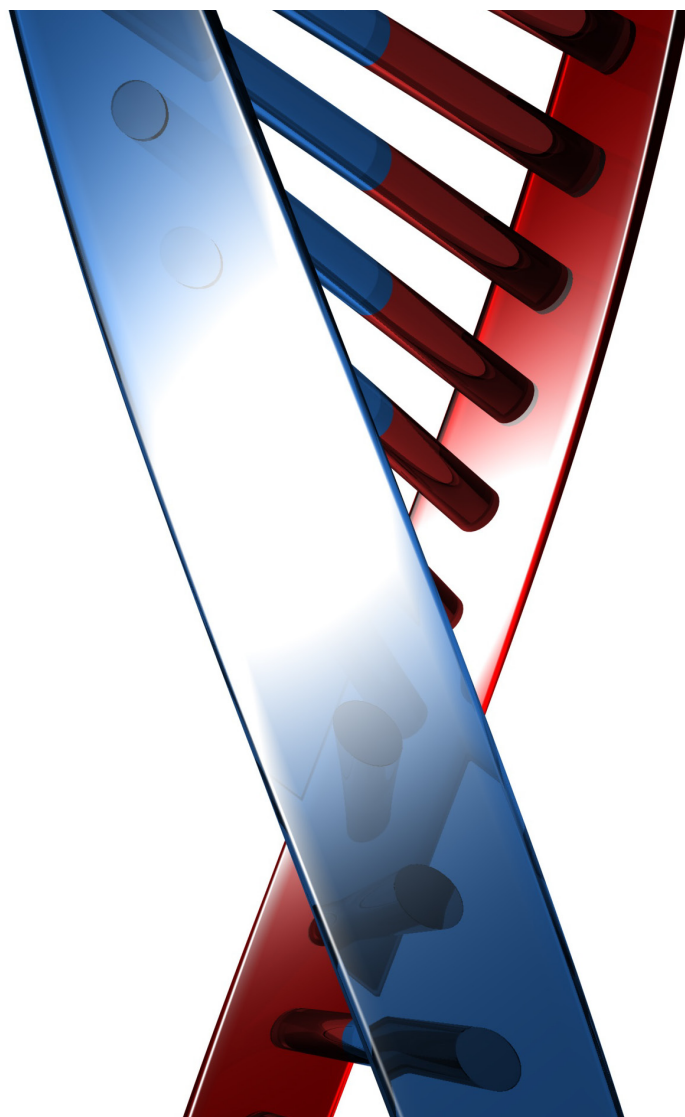
Bulletin přímo na mail

Pokud si přejete pravidelně dostávat bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci na mail, napište na adresu lidskaprava@iips.cz. V předmětu zprávy prosím uveďte „Bulletin“.

Centrum pro lidská práva na Facebooku

Připojte se k Facebookové skupině Centra pro lidská práva a demokratizaci, získáte více informací o naší činnosti a zapojte se do debaty o dalším směřování studia lidských práv v České republice.

Human Rights Forum 2010

Študentská organizácia The European Law Students' Association ELSA Košice sa v úzkej spolupráci s Centrom pre ľudské práva a demokratizáciu na Medzinárodnom politologickom ústave Masarykovej univerzity v Brne a Radou Európy podujala už po tretí krát zorganizovať vedeckú konferenciu s medzinárodnou účasťou zameranú na tematiku ľudských práv.

Vedecká konferencia HUMAN RIGHTS FORUM 2010 sa bude konať **13. a 14. mája 2010** v Historickej sieni Rektorátu Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach pod záštitou JUDr. Jána Šikutu, sudcu Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu, a z príležitosti 60. výročia Európskeho dohovoru o ľudských právach a 20. výročia Benátskej komisie.

Koordinátor: Norbert Ostró, ELSA Košice
e-mail: norbert.ostro@elsa.sk

Mezinárodní trestní soud – perspektivy souzení mezinárodních zločinů

Centrum pro lidská práva a demokratizaci IIPS MU vás zve seminář na téma Mezinárodní trestní soud – perspektivy souzení mezinárodních zločinů. Seminář se uskuteční **3. května 2010** na půdě Fakulty sociálních studií MU v Brně. Cílem semináře je reflektovat dosavadní práci Mezinárodního trestního soudu v předvečer Revizní konference v Ugandě.

Zazní mimojiné příspěvky:

- **Rizika politizace činnosti Mezinárodního trestního soudu z pohledu bývalého soudce Rwandského tribunálu**
Robert Fremr - Nejvyšší soud ČR; bývalý soudce ad hoc u Mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu
- **Změny Římského statutu Mezinárodního trestního soudu – méně nebo více?**
Pavel Šturma - proděkan Právnické fakulty Univerzity Karlovy, Praha
- **Vojenské aspekty zákazu některých zbraní a způsobu vedení boje**
Otakar Foltýn - Společné operační centrum, Generální štáb AČR

V případě jakéhokoli dotazu se prosím obraťte na emailovou adresu lidskaprava@iips.cz.